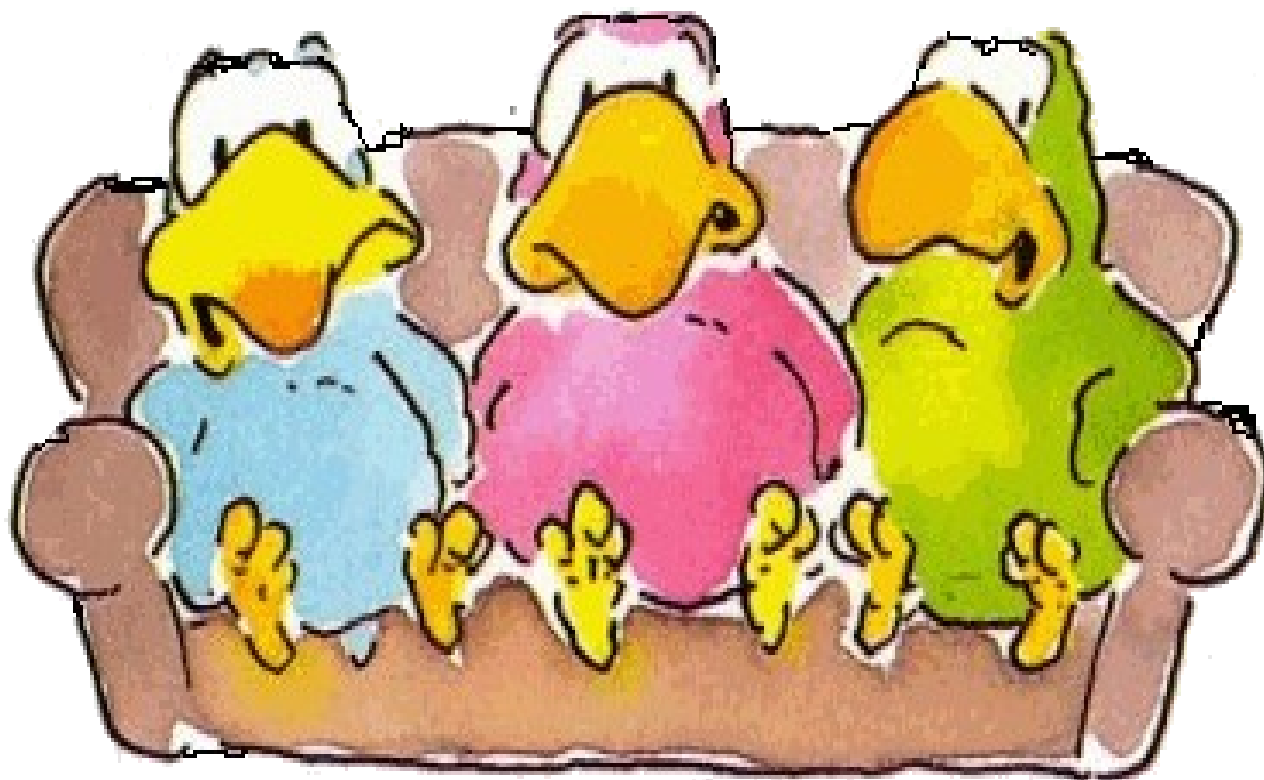

Werkboekje spreekwoorden

Groep 6

Opdrachten en werkbladen.

Naam

.....

Lees dit eerst even...

Je kunt met deze opdrachten zelfstandig aan de slag als je klaar bent met je werk.
Dit werkboekje bevat verschillende opdrachten. Sommige opdrachten kan je op het

werkblad zelf invullen, voor andere opdrachten heb je een schriftje nodig die je van de juf krijgt. In het schriftje kun je deze opdrachten maken.
Op dinsdag lever je je schriftje en je werkboekje in zodat de juf het kan nakijken.
Als je een opdracht niet begrijpt kun je dit aan de juf vragen.

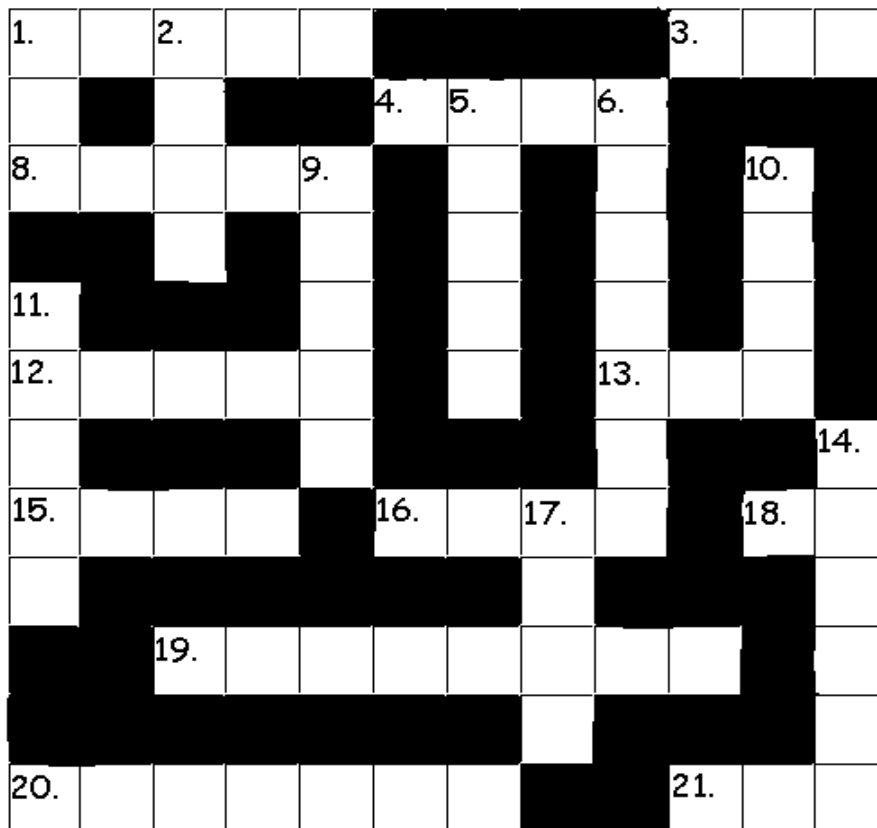
Let op!

Als je in je schrift aan een opdracht gaat werken, zet er dan wel even boven om welke opdracht het gaat, hoe de opdracht heet en op welke bladzijde de opdracht staat. Anders weet je straks niet meer wat je gedaan hebt!

Veel plezier met het maken van de opdrachten!

Opdracht 1. Kruiswoordraadsel

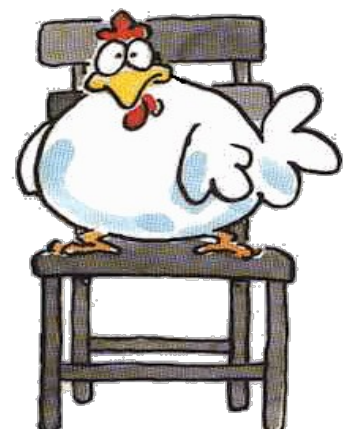

Horizontaal:

1. De ... valt niet ver van de boom.
3. De ... uit de boom kijken.
4. De morgenstond heeft ... in de mond.
8. Een gegeven ... moet je niet in de bek kijken.
12. Iemand in het ... nemen.
13. Het hek is van de
15. Een ... stoot zich niet twee maal aan dezelfde steen.
16. Het ... smeden als het heet is.
18. Hij kan zijn ... niet kwijt.
19. Iemand iets in de ... schuiven.
20. Hij ziet alle ... van de regenboog.
21. Rammelen ... de honger.

Verticaal:

1. Al draagt een ... een gouden ring, het is en blijft een lelijk ding.
2. Onder de ... zitten.
5. Een ... in het zeil houden.
6. De eerste klap is een ... waard.
9. Iets van de ... schreeuwen.
10. Iets uit zijn ... zuigen.
11. Wie niet ... wil, moet maar voelen.
14. Het hazenpad
17. Aan het kortste ... trekken.

Opdracht 2.

Spreekwoorden en gezegden

*Een goed begin is het halve werk.
Als je dat zegt, weet bijna iedereen wat het betekent.
Toch zeg je niet precies wat je bedoelt.
Zo'n zin noem je een spreekwoord.*

Helaas pindakaas

- ✿✿ a Deze spreekwoorden zijn uit elkaar geraakt. Maak ze weer kloppend.

Doe het zo: a – 4

- a Oost west ...
- 1 ... is het halve werk.
- b Haastige spoed ...
- 2 ... dikke bult.
- c Eigen schuld, ...
- 3 ... is zelden goed.
- d Na regen ...
- 4 ... thuis best.
- e Een goed begin ...
- 5 ... komt zonneshijn.

Je leerkracht kan zeggen: "Geef je ogen goed de kost." Of: "Heb je je ogen wel goed de kost gegeven?"
De zinnen betekenen hetzelfde maar hier en daar zijn andere woorden gebruikt.
Bij een gezegde kan dat.
Bij een spreekwoord kan dat niet.
'Je ogen goed de kost geven' is dus een gezegde.
Net als 'de boel op stelten zetten' en 'je beste beentje voorzetten'.

- ✿✿ b Maak deze gezegden af.
Heel hard schreeuwen: Moord en ... schreeuwen.
Na slechte tijden komen ook weer goede tijden: Achter ... schijnt de zon.
Eigen schuld: Boontje komt om zijn ...
Niets gaat vanzelf: Voor niks gaat ... op.
Even afwachten: ... uit de boom kijken.

Aap, mug, olifant

- ✿✿ a Vul de goede dierennamen bij deze gezegden in. Kies uit:
aap, mug, uiltje, vliegen, honden, olifant, paard

Zo sla je twee ... in één klap.
Je moet geen slapende ... wakker maken.
Aha, de ... komt uit de mouw.
Vader knapt even een ...
Jij bent het beste ... van stal.

- b Ging opdracht a goed? Dan heb je twee dierennamen over.
Gebruik die twee in één gezegde!
Schrijf de betekenis erbij.
Weet je geen gezegde? Gebruik dan een spreekwoordenboek.
In de volgende opdracht lees je hoe dat gaat.

Spreekwoordenboek

Als je een spreekwoord of gezegde niet kent, gebruik je het spreekwoordenboek. Je kunt ook een gewoon woordenboek gebruiken. Je zoekt het belangrijkste woord in het spreekwoord of gezegde op in het woordenboek. Dit woord is het trefwoord. In het spreekwoordenboek vind je de trefwoorden op volgorde van het alfabet. In het gezegde 'Iets goed in je oren knopen' is 'oren' (of 'oor') het trefwoord.

✦ Trefwoorden

In de volgende zinnen zijn de trefwoorden vet gedrukt.

Schrijf de betekenis achter het spreekwoord of gezegde.

Weet je de betekenis niet? Zoek dan de betekenis op bij het trefwoord in het spreekwoordenboek.

- 1 Het gaat het ene oor in en het andere weer uit.
- 2 Soms moet je ergens een mouw aan passen.
- 3 Bij dit werk moet je je beste beentje voorzetten.
- 4 "Wij gooien het geld niet over de balk," zei vader.
- 5 Oei, met dat antwoord heb jij een bok geschoten.

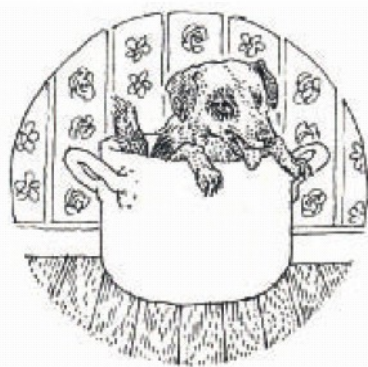

Opzoeken of niet?

Schrijf de betekenis van deze spreekwoorden en gezegden op. Heb je het spreekwoordenboek nodig? Zoek dan eerst het trefwoord in het spreekwoord.

Doe het zo: a – als ...

- a Als twee honden vechten om een been, loopt de derde ermee heen.
- b Wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in.
- c Achter het net vissen.
- d De hond in de pot vinden.
- e Op rozen zitten.

Zoek bij elkaar

Zoek de goede betekenis bij deze gezegden.

Doe het zo: a – 3

- a Zo raak je van de wal in de sloot.
- b Je spant het paard achter de wagen!
- c Je hebt dat getal over het hoofd gezien.
- d Maak van je hart geen moordkuil.
- e Je praatte je mond voorbij.

- 1 Je verklapte een geheim.
- 2 Vertel eerlijk hoe je erover denkt.
- 3 Zo kom je in nog méér problemen.
- 4 Je doet het op de verkeerde manier.
- 5 Je hebt iets helemaal vergeten.

Opdracht 4. Verhaaltje met spreekwoorden.

Lees onderstaande tekst goed door. In de tekst vind je allerlei uitdrukkingen die met beeldspraak te maken hebben. De uitdrukkingen moet je nooit letterlijk nemen, maar figuurlijk!

4a) Zet een streep onder deze uitdrukkingen, het zijn er in totaal tien.

4b) Schrijf de uitdrukkingen een voor een op in je schrift en schrijf de betekenis eronder. Als je de betekenis niet uit je hoofd kent, kun je deze misschien raden door goed naar de tekst te kijken.

De ongeluksdag

Het begon vanochtend al toen ik opstond. In het donker liep ik door de gang naar de wc. Op de overloop lag mijn broertjes speelgoedautootje en je raad het al... natuurlijk moest ik mijn voet weer bovenop dat ding zetten waardoor ik achterover op de grond viel. Het scheelde maar een haartje of ik was ook nog eens van de trap gevallen. Even later zat ik met de schrik nog in mijn benen aan het ontbijt. "Jeetje", zei mijn zus toen ze mij zag, 'ben jij soms met het verkeerde been uit bed gestapt?' "Inderdaad ja", reageerde ik chagrijnig, 'vandaag heb ik de bokkenpruik op.' Na het ontbijt stapte ik op mijn stalen ros en reed naar school. Het bleek dat we gelijk een toets Aardrijkskunde hadden. Ik was helemaal vergeten dat we die toets vandaag hadden en ik had dus niet geleerd. Ik zat met mijn handen in het haar. In de pauze ging het alweer mis. Ik kreeg ruzie met Jolanda. Ze reageerde een beetje boos, waarop zij zei: "Jeetje, wat ben jij snel op je tenen getrapt zeg?" De juf hoorde de ruzie en kwam naar ons toe. Ze vroeg wat er aan de hand was. We deden allebei of onze neus bloedde. Na de pauze hadden we techniek. We moesten van alles in elkaar zetten, maar niets lukte bij mij. De boel viel telkens uit elkaar. Het leek wel of ik twee linker handen had. Gelukkig ging de bel al om twaalf uur en koos ik het hazenpad naar huis.

4c) Als je hiermee klaar bent moet je zelf maar eens goed gaan nadenken over een verhaaltje met spreekwoorden erin. Je moet ten minste vijf spreekwoorden gebruiken.

Opdracht 5.

Beroepen

*Veel spreekwoorden en gezegden zijn al honderden jaren oud.
Ze herinneren ons aan vroeger.
Vaak kennen we de betekenis van de woorden niet eens meer.
Weet jij bijvoorbeeld wat een kuiper deed?*

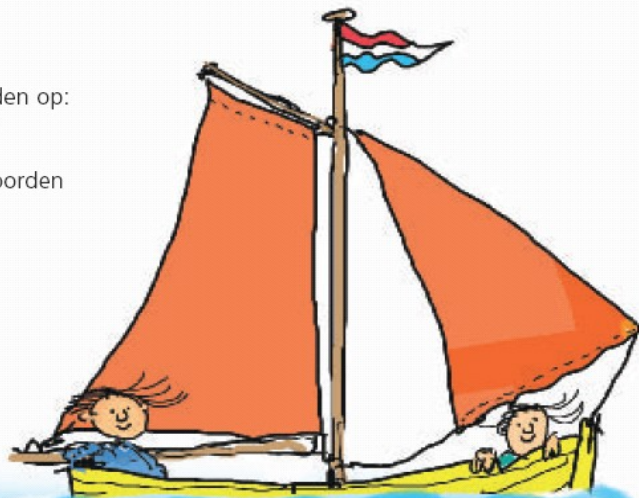
Veel beroepen zijn uit ons dagelijks leven verdwenen.
En daarmee verdwenen ook de woorden uit onze taal.

✦ Ridders en ruiters

- a** Schrijf de betekenis van deze woorden op:
ridder, ruiter, schipper, kuiper, smid
- b** Schrijf bij deze zinnen de goede woorden uit opdracht a op.

Doe het zo: 1 – schipper

- 1 De wind in de zeilen hebben.
- 2 Holle vaten klinken het hardst.
- 3 Iets in je schild voeren.
- 4 De teugels vieren.
- 5 Een ijzer in het vuur hebben.

Opdracht 6. Spreekwoorden kleurplaat.

In deze kleurplaat zitten verschillende spreekwoorden verborgen. Probeer zo veel mogelijk spreekwoorden te vinden en kleur deze in. De spreekwoorden schrijf je op in je schrift met daaronder de betekenis van het spreekwoorden. Doe je best om zoveel mogelijk spreekwoorden te vinden.

Opdracht 7.

Pude spreekwoorden

Veel beroepen zijn verdwenen.

Maar ook veel voorwerpen die bij die beroepen hoorden.

Verdwenen voorwerpen

Ken je de vetgedrukte woorden? Nee?

Zoek ze op in het woordenboek.

Schrijf de betekenis op.

- a Eigen haard is goud waard.
- b Heel wat in je mars hebben.
- c Voor iemand een lans breken.
- d Uit een ander vaatje tappen.
- e Hij is nog geen turf hoog.

Letterlijk en figuurlijk

Kunstschilders schilderden vroeger vaak spreekwoorden en gezegden. Soms deden ze het letterlijk, soms figuurlijk.

'Nu breekt mijn klomp' is zo'n gezegde. Als je dat letterlijk schildert, zie je een gebroken klomp op het schilderij.

Als je het figuurlijk schildert, zie je iemand op het schilderij die heel erg verbaasd kijkt.

- a Pieter Bruegel maakte dit schilderij. Het heet: 't Is te laet den put gevult, als 't kalf verdroncken is. Schrijf het spreekwoord in onze taal op. Is het spreekwoord letterlijk of figuurlijk geschilderd? Schrijf de betekenis op.

- b Jacob Jordaens schilderde 'Soo d'oude songen, soo pepen de ionge'.

Schrijf het spreekwoord in onze taal op.

Is het spreekwoord letterlijk of figuurlijk geschilderd? Schrijf de betekenis op.

- c Pieter Bruegel maakte het schilderij 'Aen 't cortste ende bliven'.

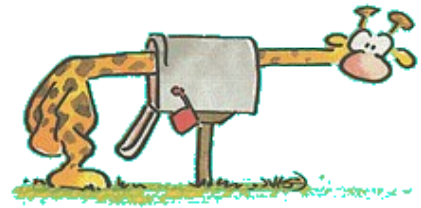
Schrijf het spreekwoord in onze taal op.

Is het spreekwoord letterlijk of figuurlijk geschilderd? Schrijf de betekenis op.

Opdracht 8. Werkblad met spreekwoorden.

- Knip de rechterkolom (waar betekenis boven staat) los
- Knip daarna alle strookjes los.
- Plak de linkerkolom in je schriftje.
- Plak daarna het betekenisstrookje achter het juiste spreekwoord.

Veel Succes!

spreekwoord of gezegde	betekenis
De appel valt niet ver van de boom.	Voor iets wat je krijgt moet je dankbaar zijn en het niet afkraken.
Iemand in het ootje nemen.	Iemand de schuld ergens van geven.
De kat uit de boom kijken.	Als je iets voor elkaar wilt krijgen bij iemand, moet je op het goede moment wachten om het te vragen.
Het hek is van de dam.	Zo blij met iets zijn dat je het wel tegen iedereen zou willen vertellen en dat dan ook doet.
De morgenstond heeft goud in de mond.	Iemand die niet luistert krijgt soms straf.
Een ezel stoot zich in het gemeen niet tweemaal aan dezelfde steen.	Hij wil iets vertellen maar niemand heeft tijd om naar hem te luisteren.
Een gegeven paard moet je niet in de bek kijken.	Iets in de gaten houden voor iemand anders.
Het ijzer smeden als het heet is.	De waarheid wordt duidelijk.
Hij kan zijn ei niet kwijt.	Heel erg honger hebben.
De aap komt uit de mouw.	Verliezen.
Iemand iets in de schoenen schuiven.	Iemand voor de gek houden.

Onder de plak zitten.	Iets verzinnen
Hij ziet alle kleuren van de regenboog.	Als je eenmaal een keer iets fout hebt gedaan, doe je het de volgende keer vaak goed.
Een oogje in het zeil houden.	Er snel vandoor gaan.
Rammelen van de honger.	Als iemand heel erg zijn hoofd heeft gestoten en hij staat een beetje te duizelen op zijn benen.
Iets van de daken schreeuwen.	Dit kind lijkt op zijn vader of moeder in de manier waarop hij/zij zich gedraagt en hoe hij/zij eruit ziet.
Het hazenpad kiezen.	Het is te laat om te stoppen; het wordt steeds erger.
Iets uit zijn duim zuigen	Er wordt heel erg de baas over je gespeeld; je hebt zelf niets te zeggen.
Aan het kortste eind trekken.	Even afwachten wat er gebeurt voordat je zelf in actie komt.
Wie niet horen wil, moet maar voelen.	Vroeg opstaan zorgt ervoor dat je dag goed begint.

Opdracht 9.

Nieuwe spreekwoorden en gezegden

*We gebruiken niet alleen spreekwoorden en gezegden van vroeger.
Er komen er ook steeds nieuwe bij!*

Vooraf door uitspraken in reclame op televisie.

*Als we zo'n uitspraak vaker gaan gebruiken, heeft onze taal er weer
een nieuw spreekwoord of gezegde bij!*

✿ Ken je deze?

Ken je deze reclameteksten?

'Even Apeldoorn bellen' en 'Graag
gedaan'

Ken je de reclamezin 'Bloemen houden
van mensen' nog? Hij wordt nu niet zo
veel meer gebruikt.

Ken je nog meer reclamezinnen?

Schrijf er minstens twee en hoogstens
vijf op.

Zelf bedacht

Met bestaande spreekwoorden of
gezegden kun je zelf ook nieuwe
spreekwoorden en gezegden maken.
Bijvoorbeeld: 'De eerste klap is ook al
mis'.

Schrijf minstens twee en hoogstens
vijf zelfbedachte spreekwoorden of
gezegden op. Schrijf ook de betekenis
erachter.

Opdracht 10.

Thuisopdracht

Je gaat thuis vragen stellen over spreekwoorden en gezegden.

Je stelt de vragen aan drie personen van verschillende leeftijden. Bijvoorbeeld je grote zus, je vader en je oma. Stel hun de volgende drie vragen.

- 1 Heb je wel eens van dit spreekwoord of gezegde gehoord?
- 2 Weet je wat het betekent?
- 3 Welk spreekwoord of gezegde gebruik je elke week minstens een keer?

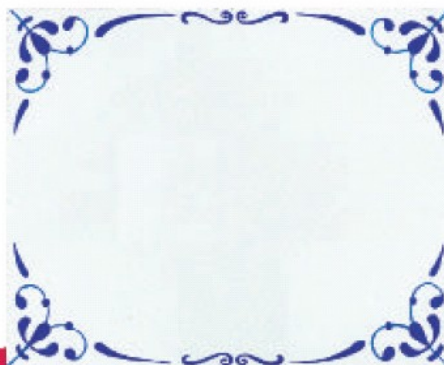
- ✱ a Vul ja of nee in onder vraag 1 en 2 in de tabel.
Zet een kruisje achter de spreekwoorden bij vraag 3.

	persoon 1			persoon 2			persoon 3		
	vr 1	vr 2	vr 3	vr 1	vr 2	vr 3	vr 1	vr 2	vr 3
Een goed begin is het halve werk.									
Haastige spoed is zelden goed.									
Na regen komt zonneschijn.									
Je ogen goed de kost geven.									
Moord en brand schreeuwen.									
Boontje komt om zijn loontje.									
De aap komt uit de mouw.									
Twee vliegen in een klap slaan.									
Het geld niet over de balk gooien/smijten.									

- b Wie kende de meeste spreekwoorden of gezegden (vraag 2)?

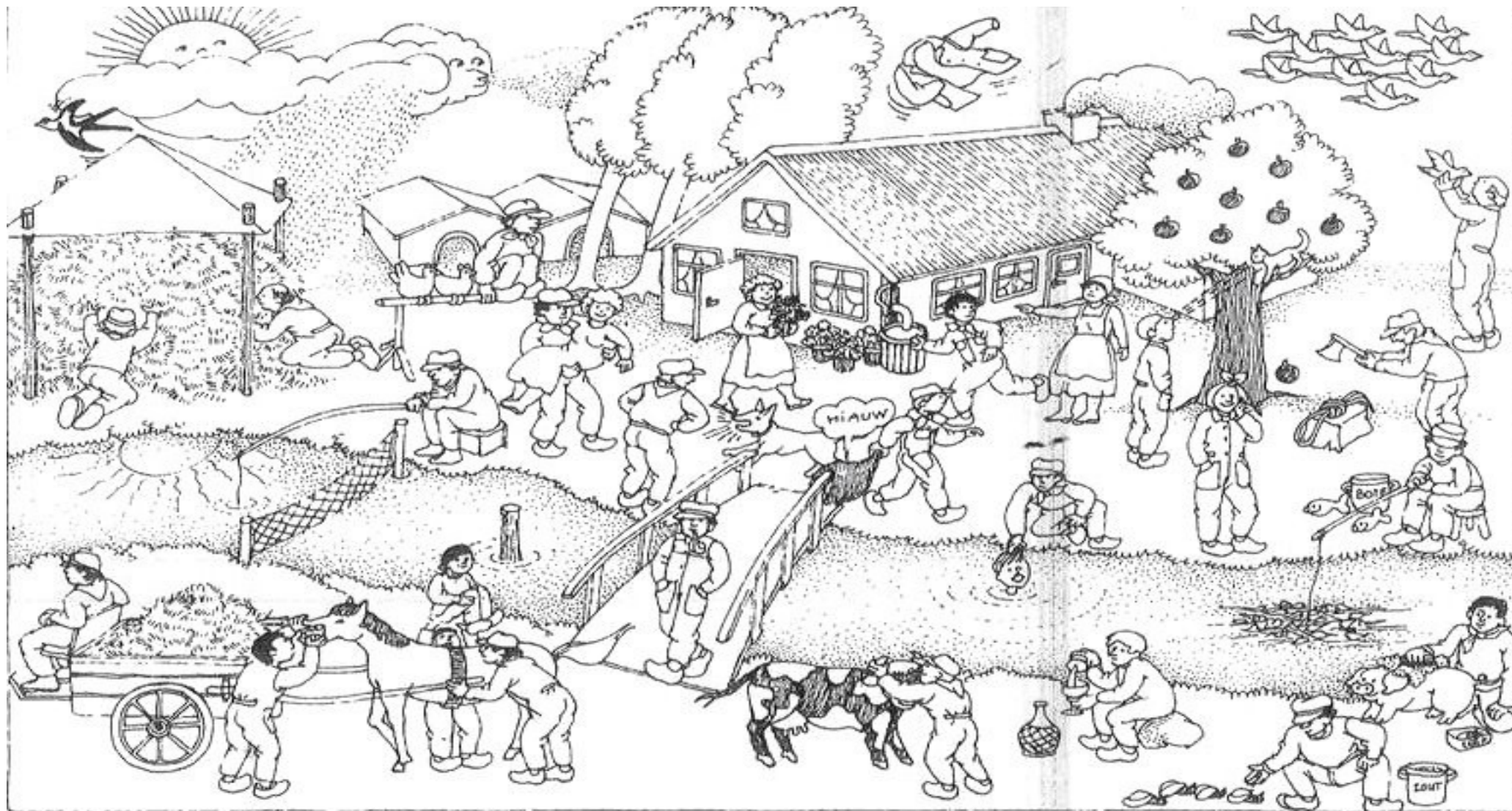
- c Welk spreekwoord of gezegde wordt het vaakst gebruikt (vraag 3)?

- d Teken in deze tegel een spreekwoord of gezegde uit de tabel hierboven.
Je mag het letterlijk of figuurlijk tekenen!

Opdracht 11. Spreekwoorden kleurplaat.

In deze kleurplaat zitten verschillende spreekwoorden verborgen. Probeer zo veel mogelijk spreekwoorden te vinden en kleur deze in. De spreekwoorden schrijf je op in je schrift met daaronder de betekenis van het spreekwoord. Doe je best om zoveel mogelijk spreekwoorden te vinden.

Opdracht 12.

A: Kies bij elk spreekwoord de juiste betekenis

a> Als de kat van huis is, dansen de muizen op tafel

- Als er geen toezicht is, doet iedereen extra hard zijn best
- Als er geen toezicht is, doet iedereen waar hij zin in heeft

b> De beste stuurlui staan aan wal

- Mensen die weten hoe het werk gedaan moet worden, mogen vaak niet meedoen
- Mensen die het werk niet hoeven doen, menen dat ze het beste weten hoe het moet.

c> Zo gewonnen, zo geronnen

- Als je iets makkelijk voor elkaar krijgt, ben je het vaak ook snel weer kwijt
- Als je veel moeite voor iets doet, ben je het vaak toch weer snel kwijt

d> Men moet een gegeven paard niet in de bek kijken

- Als je iets cadeau krijgt, moet je niet gaan zeuren wat je er allemaal niet goed aan vindt
- Als je een cadeau krijgt, moet je altijd eerlijk zeggen wat je ervan vindt

e> Rust roest

- Niks doen is goed voor je
- Als je niet bezig blijft gaan je prestaties achteruit

B: Deze spreekwoorden kloppen niet! Zoek de goede delen bij elkaar en maak er weer goed spreekwoorden van.

a> Al draagt een aap een gouden ring, voordat de beer geschoten is.

b> Waar het hart vol van is, vallen spaanders.

c> Als twee honden vechten om een been, loopt de mond van over.

d> Waar gehakt wordt, loopt een derde ermee heen.

e> Men moet de huid niet verkopen, hij is en blijft een lelijk ding.

Opdracht 13. Welke spreekwoord staat hier.

- 1) lidwoord
- 2) vrucht
- 3) als iemand struikelt dan ... hij
- 4) ontkenning
- 5) niet dichtbij
- 6) voorzetsel
- 7) lidwoord
- 8) het is hoog en je ziet het buiten

1
D

2
A

3
V

4
N

5
V

6
V

7
D

8
B

Kies het goede antwoord

a) kinderen zijn meestal net zoals hun ouders

b) kinderen zijn anders dan ouders

Opdracht 14. Geheimtaal

De volgende spreekwoorden staan in geheimtaal. Kan jij ontcijferen welke spreekwoorden er staan en wat ze betekenen?

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z
■	■	■	■	↖	■	↗	■	○	●	□	■	⊖	■	★	■	■	■	△	▽	◀	▶	◁	▷		■

□ ■ ↖ ○ ■ ↗ ■ ★ ▽ ● ↖ △ ■ ↖ ■ ■ ↖ ■ ↗ ■ ★ ▽ ↖ ★ ■ ↖ ■

Hier staat het volgende spreekwoord

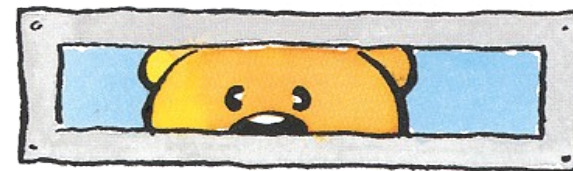
.....

Dit spreekwoord betekent?

.....

■ ■ ■ ↖ ↗ ↖ ■ □ ★ ⊖ ▽ ■ ★ ■ ■ ↖ △ ■ ■ ○ ● ■

Hier staat het volgende spreekwoord

.....

Dit spreekwoord betekent?

.....

■ ↖ ■ ↖ △ ▽ ↖ △ ▽ ◀ ◀ ■ ◀ ○ △ ▽ ■ ■ ■ ■ ◀ ■

Hier staat het volgende spreekwoord

.....

Dit spreekwoord betekent?

.....

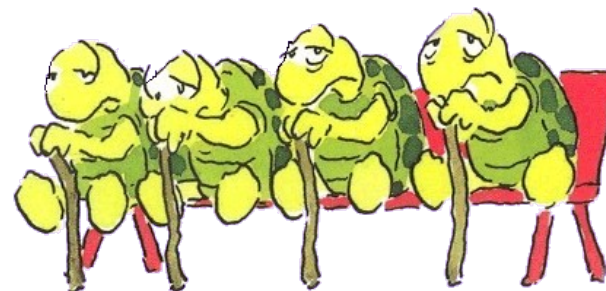
▶ ■ ■ ■ ↖ ◀ ■ ■ ○ ■ ■ ↖ △ ■ ★ ★ ▽

Hier staat het volgende spreekwoord

.....

Dit spreekwoord betekent?

.....

Opdracht 15. Nog meer spreekwoorden

In elk verhaaltje zit een spreekwoord verborgen. Lees de verhaaltjes. Zoek het spreekwoord op en geef het een kleur.

1. Mijn vriendin heeft echt een gat in haar hand. Tijdens de wedstrijd kochten we alles wat lekker is. Omdat ze nog geld over had, kocht ze ook nog een programmaboekje voor thuis.
2. De spits bleef maar scoren. Het was erg mooi om te zien en de club ging alweer winnen. De supporters waren zo blij met hem, dat ze hem op handen droegen.
3. De verslaggever weet alles van de speler. Hij schrijft ook alles op wat hij over de speler te weten komt. Hij volgt de speler op de voet.
4. Iemand wilde aan mijn vader een tweedehands auto verkopen om mee te racen. Hij zei dat het een prima karretje was. Maar mijn vader keek eerst maar eens onder de motorkap, want hij laat zich geen knollen voor citroenen verkopen.
5. Die sporter is behoorlijk ijdel. 'Het oog wil ook wat,' zegt hij altijd.
6. Mijn zusje kocht een nieuw raket voor maar 2 euro. Nog voor dat het avond was, ging hij kapot. 'Voor 2 euro kun je ook niet iets goeds kopen,' zei ik, 'alle waar naar zijn geld'.
7. Soms kijkt een sporter net alsof hij zijn laatste oortje versnoept heeft. Hij is namelijk vreselijk verlegen. Als iemand hem iets vraagt, durf hij bijna geen antwoord te geven.
8. Vanavond was er een grote loting bij de sportclub. Ik had graag een mooie sleutelhanger willen hebben. Jammer genoeg won iemand anders die. Ik won een pen. Toch had ik nog geluk dat ik iets won. Beter een half ei dan een lege dop.
9. Die verslaggever is echt van alle markten thuis. Hij weet veel van voetbal. Hij weet veel van handbal. Hij weet veel van badminton. En hij weet ook nog veel van zwemmen.
10. Die sporter heeft zoveel verdiend, dat hij eigenlijk niet meer hoeft te werken. Zij heeft haar schaapjes op het droge.
11. Tijdens de wedstrijd ben ik op Donna's hand. Ik schreeuw heel hard om haar aan te moedigen.
12. De wedstrijd heeft een raar eind gekregen. De spelers zijn met elkaar gaan vechten. De scheidsrechter heeft de zaak uit de hand laten lopen.
13. Tijdens de wedstrijd werd de bal steeds afgepakt van de spits. De verdediger was goed bezig. De spits kon niet scoren. De verdediger zette hem de voet dwars.

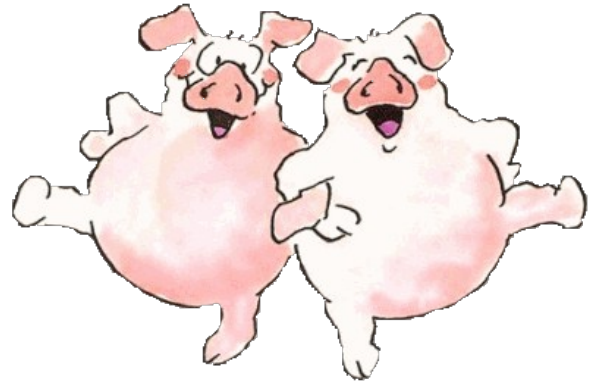

- Kies één van de spreekwoorden uit de zinnen.
Maak in je schrift een tekening van dit spreekwoord.
Zet het spreekwoord er niet bij.
Klaar, geef je schrift aan je buurman of buurvrouw.
Hij/ Zij moet proberen te raden welk spreekwoord er getekend is.

Opdracht 16. Kies een spreekwoord

Maak de volgende opdracht in je schriftje. Kies bij elke zin het bijpassende spreekwoord.

- zet hem de voet dwars.
- het oog wil ook wat.
- wil boter bij de vis.
- de schapjes op het droge.
- de zaak is uit de hand gelopen.
- droegen hem op handen.
- volgt iemand op de voet
- is van alle markten thuis.
- is op iemands hand.
- kijkt alsof hij zijn laatste oortje versnoept heeft.
- alle waar naar zijn geld.
- draait zijn hand er niet voor om.

1. Als je broer bij de aankoop van een nieuw racket er een kiest die er mooi uitziet, kan hij zeggen:
2. Als een topsporter zoveel heeft verdiend dat hij niet meer hoeft te werken, dan heeft die persoon
3. Als een verslaggever van alle sporten verstand heeft, kun je zeggen: hij.....
4. Als een goedkope bal meteen kapot is, kun je zeggen:
5. Als een journalist over alles schrijft wat een speler doet, kun je zeggen: hij
6. Arend is tijdens de wedstrijd voor Piet, je kunt zeggen: hij
7. Als een wedstrijd eindigt in een vechtpartij, is
8. De supporters waren erg blij met de spits, je kunt zeggen: die

Probeer met 2 spreekwoorden die je overhoudt zelf een zin te maken:

